תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר קדשים

מהרש"א - חדושי הלכות על מנחות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על מנחות

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-מנחות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף כח. 5
דף כט. 5
דף כט: 5
דף ל. 5
דף ל: 6
דף לא: 6
דף לב. 6
דף לב: 7
דף לג. 8
דף לג: 9
דף לד. 9
דף לד: 10
דף לה. 10
דף לה: 11
דף לו. 11
דף לו: 11
דף לז. 12
דף לז: 12
דף לח. 13
דף לח: 13
דף לט. 13
דף לט: 13
דף מ. 14
דף מ: 14
דף מא. 14
דף מא: 15
דף מב. 15
דף מב: 15
דף מג. 16
דף מג: 16
דף מד. 16

דף מד: 17

דף כח.

פרש"י בד"ה כתב אחד כו' מעכבות זו את זו דכתיב כו' ובד"ה ארבע פרשיות שבתפילין כו' דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון בין עיניך עכ"ל כצ"ל:

דף כט.

בד"ה תוכו כו' יריכו רגל כו' ובתפילין קמיירי עכ"ל לא ידענא אמאי דקדק לפרש דבתפילין איירי דהא ודאי במזוזה נמי הוה דינא הכי ושוב ראיתי במרדכי שהקשה כן לפרש"י צ"ע אמאי נקט תפילין כו' ע"ש וק"ל:

דף כט:

תוס' בד"ה זיל כו' כדת משה קטנה כמעט כמו יו"ד כו' עכ"ל כצ"ל:
בד"ה ואי לא יהרג הוא כו' ויהרג חסר בלא וי"ו עכ"ל היינו הוי"ו שבין רי"ש לגימל דאי הוה כתיב וי"ו בין רי"ש לגימ"ל ליכא למטעי כמחרף כלפי מעלה וק"ל:
בד"ה שעטנ"ז וכו' כתיב בשימושא כו' ט"ט דלטוטפות צריכה ג' ג' זיונין ור"ת כתב בתיקון ס"ת שלו כו' עכ"ל ובשימושא רבה שלפנינו הנדפס בריי"ף כתוב ט"ט דלטוטפות חמש חמש תגא ע"ש:
פירש"י בד"ה ג' זיונין כו' בשי"ן בראש רגל השמאלית כו' ובד"ה הואיל ואתיהבת כו' אע"פ שיש ד' בכל שאר הדפין עכ"ל כצ"ל:

דף ל.

בפרש"י בד"ה אבל יתרות כו' כמנומר אלא כשכותב ומגיה בין השיטין כו' ובד"ה בחומשין כו' ובהר סיני וירדן יריחו יכול לכתוב באמצע כו' שאינן של ס"ת אבל כו' מודה דבסוף כו' כצ"ל:
גמ' משה חי וכתב וימת כו' ובפ' השותפין גרסי' משה מת וכתב כו' ע"ש:
שם ג' לכאן ושש לכאן אלא כו' אלא אימא פסוק א' כו' כצ"ל:
בפירש"י בד"ה פחות מכן כו' ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר מדאי עכ"ל הס"ד ולא פירש טעם בזה אמאי לא ירחיק התפירות כו' דמסברא יפה יותר בלא תפירה ובת"י כתבו הטעם לפי שיש טורח לגלול לעמוד על התפר וק"ל:
בד"ה ולא ימעט כו' לעשות ג' ביריעה אם יריעה גדולה כו' ובד"ה אלא אימא כו' דף קצר מן התיבה א' בשיטה א' כדי שיגמור כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אבל יתירות כו' אותה מלאה משום דיתירות לית כו' ובד"ה שמונה פסוקים כו' במסכת ביכורים שהתקינו מקרין כו' דנדה שהתקינו מטבילין כלים ע"ג כל הנשים עכ"ל ובד"ה מכאן ואילך כו' מלעסוק בתורה משום דאמרינן חכם כו' כצ"ל:

בא"**ד** ויש לתמוה דכתב על העתיד ולר"ש כו' ומיהו קשה דבסדר עולם כו' עכ"ל לשון ומיהו קצת מגומגם אבל לפי לשון מרדכי ות"י ניחא דלר"י קיימינן והפסוק נאמר על העתיד ע"ש:

בד"**ה** ומשה כותב כו' אע"ג דמייתי ראייה מברוך שמא גם כו' עכ"ל מיהו להך מלתא דמשה אומר וכותב ראיה ודאי דליכא מברוך ועי' בפרק השותפין מה שפרש"י שם ודו"ק:

בד"**ה** כגון למשפחותיכם כו' דהיינו כשהכתיבה דקה אבל גסה הכל כו' ובד"ה פסוק א' בדף א' כו' כמו שיש בדפין אחרים ס' שיטין אלא א"כ יעשה בדף כו' כצ"ל ושיטין ארוכות היינו אותיות ארוכות מלמעלה למטה ושיטה א' מחזיק הרבה משאר שיטין וע' ברא"ש וכ"ה בת"י וק"ל:

דף ל:

בד"**ה** ר' יוסי כו' תיבות של חול לא מחזי כי טפל למה כו' עכ"ל כן נראה להגיה ע"פ דברי המרדכי ע"ש ולשון ת"י דבירושלמי כו' וק"ל:

בא"**ד** ור"ת פירש דתולין עדיף מכולהו לר' יוסי ול"ג אף תולין ומאן דפסק תולין כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דעדיף מכולהו חפילו מגורר ולכך ל"ג אף תולין דאדרבי יהודה נמי לא מצי קאי ולפי זה המ"ל רבותא דדוקא תולין ולא גורר ודו"ק:

דף לא:

גמרא א"ל רבה זוטי לרב אשי הכי אמר רב ירמיה מדפתי הא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הא דאפיץ כו' ולא אפיץ לא והיינו טעמא משום דמקרי ספר כו' שנאמר בספר וכ"ש ס"ת דנקראת כו' כצ"ל ובד"ה עשאה כשירה כו' עד שתהא כתובה אשורית על הספר כו' כצ"ל:

פרש"**י** בד"ה ומ"ד בתחילת שיטה כלומר בעי ארחוקי כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה רשב"א כו' בפ"ק דקידושין גמרא ובלבד שיהא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לב.

פרש"**י** בד"ה מנעל לכתחלה כו' השתא לכתחלה לא עד שיבא כו' כצ"ל:

בד"ה הכא סתומות אחת שתים שלש כזה כס"ת כו' עכ"ל לכאורה לא שייך הכא דהיינו כקובא שאמרו לעיל גם שהיא צורת סתומה כיון דבס"ת קאמר בפשיטות מצי לאשכוחי סתומות ואולי טעות נפל בפירושים ודו"ק:

בד"ה ומשני למצוה כו' אדוכסוסטוס אבל אם שינה אין כו' הד"א ובד"ה והתניא כו' בתפילין קמיירי דאם כו' הד"א כצ"ל:

תוס' בד"ה והאידנא כו' כשיעור למשפחותיכם כו' כשיעור חלק למשפחותיכם כו' מראשה מתוך כל הני קשה כו' ובד"ה מנעל כו' דקאמרי משמיה דאחריני כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה הא מורידין כו' ובשל ראש ד' שיטין ובמזוזה כ"ה כו' עכ"ל כצ"ל ובתיקון שלנו כ"ב שיטין כן הוא בש"ע:

בד"ה תפילין כו' אין בין שבת ליוה"כ דלא חשיב אכילה וגבי כו' עכ"ל לא ידענא מאי האי דלא חשיב גבי אין בין שבת ליוה"כ דליכא למימר דקאי נמי אסקילה שכתבו גבי אין בין שבת לי"ט הא חשיב ליה שם דקתני אין בין שבת ליוה"כ אלא שזה זדונו בידי אדם וזה בכרת והיינו זדונו בידי אדם היינו סקילה ודו"ק:

בא"ד א"נ משום דתפילין ומזוזות לאו מחד טעמא מיפסלו אגויל ולא דמי כו' עכ"ל ר"ל דלית ביה טעמא דמפסלן אגויל אלא מהל"מ ולא דמי לאשורית דחשיב שם דאית ביה טעמא דקרא מדכתיב והיו בהווייתן יהו וק"ל:

בד"ה אידי ואידי כו' דכל כמה דלא אשמועינן דמזוזה כשירה משניהם לא שייך כו' עכ"ל הא ודאי דבתפילין נמי אינו מפורש דכשר משניהם ואדרבה שהוא פסול אדוכסוסטוס אבל כיון דבברייתא קמייתא אשמועינן דכשר אקלף ובאידך ברייתא אשמועינן שינה פסול היינו תפילין אדוכסוסטוס במקום בשר שפיר קתני בברייתא השלישית דשינה בזה ובזה דהיינו בין ששינה בהכשר קלף במקום בשר ובין ששינה בפסול דוכסוסטוס דהיינו במקום שער בתפילין ששינה לכתוב בקלף במקום שער ובדוכסוסטוס במקים בשר שהוא פסול אבל במזוזה לא הוזכר בשום ברייתא מה דינו בקלף ולא שייך למתני ביה שינה בקלף לגבי מזוזה וכעין זה יש לתרץ בהיפך שם בהמוציא יין ודו"ק:

דף לב:

גמרא אדוכסוסטוס במקום בשר ואיבעית אימא כו' דרבי עקיבא בר חנינא מכשר כו' כצ"ל מסוגיא דפ' המוציא יין ע"ש:

תוס' בד"ה הא מורידין כו' הא דבסמוך ילפינן נמי מזוזה מס"ת בג"ש כו' ואמאי לא ילפינן מינה ס"ת ממזוזה כו' עכ"ל כצ"ל מדברי הרא"ש והמרדכי דהא דילפי' לקמן כתיבה כתיבה מספר היינו לפי' ר"ת מס"ת ע"ש:

בא"ד ומהא אמר שנוהגין לכתוב באגרת שלומים כו' דלא אסרו אלא דוקא שכותב כו' עכ"ל ר"ל כיון דבס"ת נמי לא אסרו לכתוב אלא בלא שירטוט עליון אית לן למימר דלא אסרינן בעלמא אלא בכה"ג שכתבו לדרשא דומיא דס"ת דאל"כ לא הוה איצטריך ליה למתני הך מילתא בס"ת כיון דבאיגרת שלומים נמי הוה אסור ודו"ק:

בא"ד ומיהו משמע בירושלמי כו' ראייתם מסוף דבריהם שהביא מירושלמי ראשיתך מצער כו' דלא הוה רק אגרת שלומים וכ"ה בתוס' פ"ק דגיטין וק"ל:

בא"ד אל בעמים גיל חולק על התלמוד שלנו כו' ר"ל דלאו לענין דינא חולקין דבין בזה ובזה שרי אלא חלוקין בעובדא היכי הוה דלירושלמי הפכו הפסוק בלא שירטוט ולתלמודא דידן שירטט ולא הפכו שכתב אל גיל בעמים וק"ל:

בא"ד בתמרוריה היא עומדת ובקשנו למתקה ולשוא צרף צורף כו' כצ"ל ופ' הוא ירמיה ו':

בד"ה אסור לישב כו' ולא יהו חבלי המטה נוגעין כו' בשם רבי זירא כל שהוא הס"ד כצ"ל:

בד"ה כתבה אגרת כו' כדאמרינן בגיטין ומיהו בפ"ב דגיטין כו' מספר ועוד יש לפרש כו' דליפסל בהכי מדכתיב ביה ספר כו' כצ"ל:

בד"ה סכנה ואין בה מצוה כו' דא"כ הל"ל הכי בכל העשויה שלא כהלכתה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לג.

פרש"י בד"ה תלי דשא כו' ולא מן העשוי ואי קבענא כו' הד"א ובד"ה בתחילת שליש כו' יתן המזוזה הס"ד ואח"כ מה"ד מה קשירת כו' מלמטה למעלה הס"ד ואח"כ מה"ד מה קשירות כו' מלמטה למעלה הס"ד ואח"כ מ"ה להרחיקה כו' מן התקרה ולעולם כר' יוסי הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה כתבה על כו' לא צריכא דמעורה כו' ויש לדחות משום דגבי כו' כצ"ל:

בא"ד ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה כו' עכ"ל לכאירה שהירושלמי הוא ראייה לפי' ר"ת אבל במרדכי מפורש שהוא ראיה לפ"ה מדקתני התם בתחילה ב' דפין ולבסוף נקט התם ב' עורות ש"מ שני דפין בעור א' קאמר וא"כ ה"נ הכא דלא נקט אלא ב' דפין בעור א' קאמר וק"ל:

בד"ה הא דעבידא כו' של מלבן וע"כ פר"ת כי סיכתא כו' דשיטה אחרונה לצד רה"ר וראשונה לצד פנים והופך כו' ל"ק מידי דמעומד נמי יש ליישב כו' כצ"ל משום דלכאורה מעומד בעיר א' בד' בתים הוא קשה לעשות רק בדוחק כמ"ש במרדכי ע"ש וק"ל:

דף לג:

פרש"י בד"ה בפתח שאחורי הדלת כגון שיש במקצוע כו' והבדיל את הבדלתו פי' אחר שדרך עשירים כו' עכ"ל כצ"ל ובת"י קשה היכא משכחת לה שיהא לימין לזה ולזה וי"ל שהוא פתוח לרה"ר והשני לצד הדלת פתוח לחצר הוי ביאה לזה ולזה עכ"ל אבל לפי' שני לא יתיישב בזה ועיין במרדכי וק"ל:

בד"ה כיצד קתני כו' טפח כו' כגון פתח שאחורי הדלת הס"ד:

בד"ה אבל חתך כו' העמיד המלבן בצידה לא משום כו' ובד"ה ההיא דקתני כו' שיש לה ד' דפנות כו' כצ"ל ובד"ה מגינה לבית באותו פתח שבין הגינה לבית כו' כל הדברים בפירושו מגומגמים ובפרש"י שבאלפסי כתב ול"נ איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית שהבאים מן הגינה כו' ע"ש באורך וק"ל:

בד"ה ל"א ועיקר כו' ה"מ דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה וחייב גינה עיקר ולשמה נעשה לשומר ופטור הס"ד ואח"כ מ"ה והלכתא כרב ושמואל לחומרא ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כר"י עכ"ל:

תוס' בד"ה אספלידי כו' טרקלין נאה ובערוך כו' וליבני ועוד קאמרינן כו' הד"א כצ"ל:

בד"ה אכסדרה ומרפסת חייבין כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לד.

פרש"י בד"ה ל"א מתשובת כו' ולא בא למעוטי כו' לו לבדו כו' ולאתויי פתחא כו' הד"א ובד"ה עדי כו' פצימין הס"ד ובד"ה מימין כו' קיר צפוני של מזבח אל כו' ובד"ה להלן כו' שעת היתר הס"ד ואח"כ מ"ה שנאמר להלן כו' כלומר צריך לכתוב כו' הד"א כצ"ל:

תוס' בד"ה כמה שנאמר כו' ותימה גדולה פירושו דהא מכשירין גט בסיקרא ובסם כצ"ל:

בד"ה וכתבתם כו' דה"נ כתיבה דהתם וכתבת על האבנים כו' כצ"ל:

בא"ד אלא מכתיבה תמה לא שייכא על האבנים כו' עכ"ל היינו ע"י דיו דילפינן מג"ש לא שייכא על האבנים שאין כתיבת הדיו מתקיימת אבל ע"י חקיקת סכין הוה שייך להתקיים כדקאמר דאי לאו ג"ש ה"א ליכתבה אאבנים וק"ל:

דף לד:

פרש"י בד"ה בד' בתים כו' שיש בו כמין ד' אצבעות כו' כצ"ל:
בד"ה ואם כתבן כו' שעשה עור אחד וכתב בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמו כו' הד"א ובד"ה וצריך שיהא כו' פרשה אחת בבית אחד בפני עצמו הס"ד ואח"כ מ"ה ביניהם בתוך כו' עור האחד הס"ד ובד"ה אות סימן כו' לך לאות אפי' לא יהו כו' אלא חיצון חשבו אות כו' וניכר ממשן של ד' כו' (אז הס"ד) ובד"ה יהודה כו' החכם הס"ד ובד"ה שטולה עור על אחד כו' ובד"ה כיצד סדרן סדר הנחתן עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה לטוטפות כו' ותימה כו' אבל לא אשכחן כו' ומפר"ת דויי"ו קמא דולטוטפות כו' עכ"ל ר"ל לפי' ר"ת הגם דלא אשכחינן גורעין ומוסיפין כתמיהתם היינו כולו באמצע תיבה אבל לגרוע מתחילת התיבה ולהוסיף באמצע בעי למימר דמוסיפין כו' וראייתו מויי"ו דויסף והתו' דחו ראייתו דע"כ התם מתחילת תיבה דויסף גורעין ומוסיפין אחמישיתו וה"ל חמישיותו בב' ויי"ן דמשמע לשון רבים ועיין בדברי הרא"ש בזה וכן צריך להגיה דברי התוס' דהכא וה"ל חמישיותו ומוקמינן לה אצל יו"ד באמצע התיבה וקשה כו' דכתיב ויסף חמישית כו' ה"ל חמישיתו והשתא כו' כצ"ל ועי' בכל זה בדברי התוספות פ' הזהב דברי ר"ת שם בע"א ודו"ק:
בד"ה טט בכתפי כו' יש גורסין טוט ומפרשין כו' עכ"ל ר"ל דהשתא ניחא דלא דריש רק הך ולטוטפות דבפ' והיה כי יביאך דכתיב בויי"ו בין פ"א לתי"ו אבל אינך טטפת בלא וי"ו לא דריש וק"ל:
בד"ה והקורא קורא כו' ובמכילתא משמע כפירוש כו' כצ"ל:

דף לה.

פרש"י בד"ה אבל גוייתא כו' שמע לוהיה כי יביאך ובד"ה או ברייתא לברייתא כגון והיה אם שמוע בשמאל כו' ובד"ה אלא במינן של עור ולא של משי כו' ובד"ה של תכלת דלאו מינן הוא הס"ד ואחר כך מ"ה מבפנים ומבחוץ הוא ס"ד ובד"ה כאמגוזא שבית מושבם חדוד ביותר כו' וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם טוב מושב ואח"כ טבלא זהו עור של בתים הס"ד ואח"כ מ"ה שתים ב' דפנות בשני בתים הס"ד ובד"ה דמתלי כו' והדר חלים כשמניחין כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מעברתא כו' גשרים נקראין מעברתא ונקראין תיתורא כו' דתפילין הכל אחד דהא חשיב להו בגמרא בתרתי אלא משום דמחברי אהדדי חשיב להו כחדא ויש מפרשים כו' כצ"ל וע' בדברי הרא"ש וק"ל:

בד"ה שי"ן של תפילין כו' והנותנה אם אין דינו להיות פסולה כו' עכ"ל לכאורה דטעות קחזינא הכא וההג"ה בזה אינו מבוררת לי ויש לי לפרש דבריהם בדוחק בלי הגה"ה דר"ל דהנותן השי"ן שם אם אין דינו להיות כלומר אי לאו דהשי"ן של ראש הוה הל"מ פסול משום דנמצא דאין בית רואה כו' שהשי"ן הוה מפסיק בין בית לאויר דלא דמי לטולה כו' דבשל יד לא שייך אינו רואה את האויר כמ"ש לעיל ועוד דבטולה אינו ניכר אם הוא עור אחר משא"כ בשי"ן אי לאו הלמ"מ וכמ"ש במרדכי וק"ל:

בד"ה תפילין מרובעות כו' כמו שמפרש רב פפא עכ"ל כצ"ל:

דף לה:

פרש"י בד"ה שם י"י כו' שכתוב בו רוב השם כו' ויראו ממך הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה וכמה כו' משערין הרצועית שיגיעו ראש כו' יותר מבחטה ופחות מבשעורה ואם יותר כשר עכ"ל כצ"ל אבל בפחות פוסל בסמ"ק ע"ש וק"ל:

בד"ה משעת כו' קשירה דהכי מפר"ת כו' מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו כו' עכ"ל כך הגירסא שם וכצ"ל ולכך הוצרכו לומר ולפי שאין לקשור ביד אחת כו' דודאי דהחבר ידע לעשות הקשר אלא לפי שאין נוח כו' הוצרך לסיוע שלה תדע כו' ומה שכתבו ותפילין של ראש ודאי אין צריך לקשור כו' מלתא באנפי נפשיה הוא מהסברא ולא מן התדע הוא ודו"ק:

דף לו.

בא"ד ומדקאמר כשאינו עולה (ויורד) לא חייק כו' עכ"ל מהא דקאמר נמי גבי של ראש בזמן שהוא חוצה נמי מוכח כן כמ"ש במרדכי ובסמ"ג אלא דהכא לפי סברא דבעי לפלוגי בין של ראש ובין של יד בהא לא הוצרך לראייה אלא בשל יד וק"ל:

בד"ה לא סח כו' מברך אחד לשל ראש על מצות כי' כצ"ל ובד"ה עבירה היא כו' ולא בירך על של ראש על מצות אלא כו' כצ"ל ודו"ק:

פרש"י בד"ה מודים חכמים כו' כדאמרינן לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה מצלי בהו כו' כר' יעקב הס"ד כצ"ל:

דף לו:

תוס' בד"ה אי קסבר כו' דלמ"ד שבת לאו זמן תפילין לא הוה שייך למימר חוץ מתפילין וא"ת דהכא כו' כצ"ל:

בד"ה יצאו שבתות כו' כותב אדם תפילין לעצמו ולאחרים בטובה דברי ר"מ רבי יהודה כו' ומסתמא רב הוה ס"ל כהלכתא כו' א"ה שרי לכתוב ולמכור כו' כצ"ל ועי' בדברי הרא"ש ובמרדכי וק"ק דמאי אולמיה להו לאתויי טפי מירושלמי דהא בגמרא דידן נמי מוכח כן דרב ורבב"ח ס"ל דמניחין בח"ה כדקאמר וכן אורי ליה רב ומסתמא דס"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא ככל אינך אמוראי ויש ליישב ודו"ק:

גמ' אלא לפסח בלבד כו' נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה כו' כצ"ל:

דף לז.

פרש"י בד"ה מידכה כו' ידכה יד כהה עמיא כו' ובד"ה עשר סלעים כו' לנחלה אפ"ה כו' הד"א פטר רחם הס"ד וכצ"ל:

תוס' בד"ה קיבורת כו' דקחשיב רמ"ח אברים שלשים בפיסת יד כו' במקום שמזיעין ולא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן כו' דשייר במתני' פריש בברייתא וכמו שהוסיפו בין הפרקים כו' כך הוסיפו אצילי ידיו דהוא כו' מההיא דערכין דמשמע כו' לשון בני אדם ועד מרפיקו כו' והוא של נזיר וכנגדו כו' הד"א ועצם של קולית ר"י אומר כו' הד"א היינו שוק דבהמה די"מ דסובך כו' שיעור שבקידוש ידים עד הפרק וברגלים עד הסובך והיינו עד כו' כצ"ל ועיין קצת בזה בתוס' פרק כל הבשר וק"ל:

בד"ה שומע אני כו' שלשים יום האב פטור כו' כצ"ל:

דף לז:

בא"ד עוד אמרינן בירושלמי פ"ק דקדושין גמרא בהמה גסה כו' רב יהודה שאל את ר"א כו' שלשים יום א"ל דומה כו' של בן ואי בנהרג כו' עכ"ל כצ"ל וק"ק ומאי ראיה היא זו דהא שפיר הוצרך לתלות הנהרג במת כמ"ש לעיל דנהרג אצטריכא ליה טפי דה"א דוקא מת מעצמו כו' ואשמועינן דה"ה נהרג ודו"ק:

פרש"י בד"ה גובה כו' הכתף הס"ד ואח"כ מ"ה ידך ממש כף הס"ד ובד"ה ולא לאחרים כו' לכ"ע הס"ד ובד"ה בין עיניך ממש בגבות עיניו הס"ד ואח"כ מ"ה שעושה כו' קרחה הס"ד ואח"כ מ"ה יד בנגע א' שער לבן הס"ד ואח"כ מ"ה וראש בנגע אחד שער כו' הד"א ובד"ה לאפוקי כו' בבשר ושער צהוב במקום כו' ובד"ה דרב הונא כו' אית להו דר"ה ומיהו כו' ולר"י הויא מצוייצת כהלכתא דג' כו' ואינו פסול דהאיכא ג' מצות ורב הונא בעשייה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה האי מאן כו' כלום פי' בקונטרס לשון ראשון שנכפל כו' כלום דכמאן דשדייה דמי כו' בפרק התכלת תניא טלית כפולה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף לח.

פרש"י בד"ה התכלת אינה מעכבת כו' ובד"ה ואם הקדים כו' הלבן אינה מעכבת כו' אחריו הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה התכלת כו' ת"ל תלתא וצ"ל שחולק על תלמוד כו' ובד"ה ואם הקדים כו' דהא דלא בעינן שינה כו' כצ"ל:

דף לח:

פרש"י בד"ה ועשה מצוה דהאיכא לבן ותכלת הס"ד ובד"ה גרדומין כו' שנפסקו הס"ד ובד"ה דאי כו' הוו מענבי דארוכין כו' כדי לענוב הס"ד ואח"כ מ"ה כל שכן כו' דקים כל כך כשרים כו' כדי עניבה כל שכן כו' הד"א ובד"ה מטיל לבן כל הד' חוטין הס"ד ואח"כ מ"ה שמע מינה מדאמרי כו' שבסוף הגדיל וכיון כו' ובד"ה עילאי כו' במשמעות גרדומים מקצתן הוה איהו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אילימא כו' התכלת שקדם הס"ד ובד"ה לא נצרכה כו' הוה מקדים לפשתן כו' ובד"ה מידי ציבעא כו' דכנף הוי ואע"ג כו' לאו מידי הוא ותו דתניא כו' הד"א דכיון דמין כנף ליכא כו' ובד"ה כיון דאשתרי כו' אבל מהא לא מוכח דצריך כו' כצ"ל:

דף לט.

פרש"י בד"ה קשר עליון כו' משום דאי לא עביד כו' ובד"ה התוכף כו' אינו חיבור הס"ד ובד"ה חוט של כרך כו' לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה תכלת זהו כו' לקמן הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה לא יפחות כו' דאמרינן צריך לקשור על כל כו' קשר אחד אחר כך ב' חוליות כו' כצ"ל:

דף לט:

פרש"י בד"ה גדיל שנים כו' גדיל יהו ח' הס"ד ואח"כ מ"ה ופותלהו מתוכו חוט של כרך מן המנין ל"א פותלהו כו' הד"א ובד"ה חוטי צמר כו' עמרא נינהו ופוטר בשל כו' בהדיא לבן דצמר כו' הד"א משום לבן הס"ד ובד"ה צמר ופשתים כו' של פשתן הס"ד ובד"ה ציצית כו' תעשה לך הס"ד ואח"כ מ"ה ורב נחמן דאמר כו' כדתנא דבי רבי ישמעאל כו' הד"א כצ"ל:

דף מ.

בפרש"י בד"ה ל"א ר"א כו' שלא במקום מצוה הס"ד ובד"ה גזירה כו' דאפשר במינו לב"ש דלשם כו' ובד"ה כדר"ל כלומר הרי לבן כו' צמר הוא רמינן אי לאו כו' ובד"ה לקיים אתכו' עשה דציצית הס"ד ואח"כ מ"ה וידחה כו' ובד"ה גזירה כו' לכל הקונים לבדוק כו' לצבוע הנסיון בכל כו' הד"א ובד"ה ל"א כו' שלא יקח אדם כו' ושבלילתא הס"ד ואח"כ מ"ה ה"ג אלא כו' שלא במקום מצוה הס"ד כצ"ל:

תוס' בד"ה סדין בציצית כו' דמוכח או מופנה ואע"ג כו' לא יהא אלא בצמר כו' לא יתכן למימר לפי מה שפירש כו' ובד"ה אר"א כו' גזירה היא אבל לפ"ה שלמעלה כו' ובד"ה ולבדקיה כו' וה"נ המ"ל שמא שלא כו' כצ"ל:

דף מ:

פרש"י בד"ה וכנפיה כו' בהן עור הס"ד ובד"ה היו מטילין כו' ולכי גמרי לה כו' שלא נעשית מתחלתה לשם ציצית אע"פ כו' שלא לצורך איכא מן העשוי כו' תוך ג' בעינן הס"ד ובד"ה אמר רבא כו' כיון דעובר על ד"ת לא כו' עשייתן דבתראי אבל כו' הוי מעשה ומקרי ציצית כו' דאיכא כשגומרה ולא מן העשוי הס"ד ואח"כ מ"ה מעשה איכא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה שמא יקרע כו' ומיהו קשה מההיא דרב כו' בסמוך כיון שפצעו כו' ובד"ה משום כסות כו' דאינשי ביתיה לקמן ובפ"ק דסוכה כו' ואם היתה טלית מיוחדת ליום ולילה חייבת כו' כצ"ל:

דף מא.

גמרא בזמן שעשאה לכבודו שפטורה כו' כצ"ל:

פרש"י בד"ה ואמר ר"נ כו' אלמא ציצית בטלית שאין בו שיעור יש בו כו' ובד"ה אלא כו' פטורה כגון כו' הד"א ובד"ה ור"ש כו' במציעתא הס"ד ובד"ה סרבלא כו' מנט"ל דפטורה מציצית הס"ד ובד"ה כלי קופסא כו' דהואיל ועומדת היא כו' ובד"ה לכבודו לתכריכין למיתתו הס"ד ואח"כ מ"ה ודאי רמינן ליה דאי לא כו' ובד"ה יתפור ולא כו' ויוסיף עליו עד ארבע כו' ובד"ה ולא יתפור דהכא חיישינן להכי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה תכלת (הנמדה"ק) אין כו' דאין לחלק כיון דלההוא גברא דהוי כו' פרק בא לו דעת לעשות כו' ר"י בן בבא אומר ביחוד (פטרן) בטלו חכמים כו' כצ"ל:

בד"ה ענשיתו כו' שאין אדם חייב לקנות טלית המחויב אם אין לו כו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא מחויב לקנות אם אין לו טלית דהא למ"ד חובת גברא הוא קיימא ואין לפרש אם אין לו מעות דהא ודאי בעשה גמור נמי לא שייך מכרו כו' ודו"ק:
בד"ה אין פוטר כו' זה אלי ואנוהו א"כ מיירי בשיראים דעביד במינו ומה דפי' כו' לאו כו' עכ"ל כצ"ל מת"י וק"ל:

דף מא:

פרש"י בד"ה בטלית בת שמונה חוטין כו' כל צרכה חיישי' כו' ובד"ה משולשת תלויה כו' ד' אצבעות הס"ד ואח"כ מ"ה שלש שב"ה אומרים כו' הד"א:
תוס' בד"ה כל מילי כו' שרי רבה שרגא כו' ובד"ה בית שמאי כו' היינו בכפילא ואלבן קאי כו' ובד"ה ב"ש כו' יסד רבי שלמה הספרדי כו' יהא נפסל ובד"ה ארבעה כו' ואית דמפרשי בזכרותו היינו ראשונות כצ"ל:

דף מב.

פרש"י בד"ה ויש לה כו' דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי כו' ובד"ה ואצטריך כו' מג' אצבעות הס"ד ואח"כ מ"ה וכמה כו' טפי מעלי ואפילו הד"א ליתכשר הס"ד ואח"כ מ"ה דסתר כו' ונרחב הנקב וירד כו' ממלא קשר עכ"ל בד"ה רמי חוטין כו' לטליתו הס"ד ואח"כ מ"ה רמי ח' חוטין ובד"ה אלא לרב כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מנין לציצית כו' דרשינן כה"ג הס"ד ואח"כ מ"ה בישראל כו' כצ"ל:

דף מב:

גמרא וש"מ טעמה פסלה כו' תפילין יש להן בדיקה ואין נקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה מן עובדי כוכבים כו' תפילין הס"ד ואח"כ מ"ה עשייתן כו' שיקשרם הס"ד ובד"ה הכי מתניתו כו' רב יהודה אמר רב לעיל כו' אדרב הס"ד ואח"כ מ"ה עשאה כו' כהוצין הס"ד ובד"ה וש"מ מדשדינן ביעתא לברא ולא שדינן לה כו' אם עירה צבע נסיון כו' ובד"ה ואינה נקחית כו' דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ואילו כו' ציצית לעצמו מברך שהחיינו וכ"כ רב שרירא גאון דלא סמכינן אההיא כדמשמע ס"פ בכל מערבין אין מברכין שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן ופ' הרואה נמי מצי למיפרך עכ"ל ואח"כ מ"ה מן הקוצים כו' כצ"ל מת"י ובד"ה מן הקוצין כו' ומרב נמי מצי למפרך עכ"ל כצ"ל:

בד"ה משום שנאמר כליל כו' כדלעיל וא"כ לא אתי כו' מלתא דפי' הקונטרס כו' כצ"ל:
בד"ה תפילין כו' אלא מן המומחה דשמא לא עיבדן לשמה כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מג.

גמרא שינוי שקר שינוי אמת ומאי כו' להתעטף בציצית מדרמי קסבר מצוה כו' כצ"ל:
בפרש"י בד"ה מאי אין לה כו' יורה של תכלת בטעימה כו' ובד"ה שמועתא כו' בשתיהן יחד בדקינן כו' ובד"ה מן העובד כוכבים כו' וכשרה הס"ד ואח"כ מ"ה פסולה כו' נעשית הס"ד ובד"ה א"כ דלילה זמנה אמאי אינו מברך כו' בד"ה מ"ש מצפרא כו' לגירסיה ומשני כי משנה כו' ללילה הס"ד ואח"כ מ"ה שזמן גרמא הוא כו' כצ"ל:
בד"ה כסות סומא דחייב הס"ד ואח"כ מ"ה ורבנן דאית כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה תפילין יש כו' וכן שלישי והא דתנן כו' הד"א ס"ל בחזקת תפילין כו' דברי ב"ש ב"ה אומרים א"צ בדיקה כו' ובד"ה מאי אין כו' ורב אדא אהני בלוקח כו' אבל מקלא אילן לא כו' לא ידע הס"ד ואח"כ מ"ה ור"ש פוטר בנשים אע"ג דאמרינן כו' כצ"ל:

דף מג:

גמרא ורבנן אשר לא משמע להו כו' כצ"ל:
פרש"י בד"ה האי אשר כו' לרבות כסות סומא לא אצטריך כו' ובד"ה זו ק"ש כו' את ק"ש הס"ד ואח"כ מ"ה כיון דנתחייב כו' לכלל מצוה זו דהיינו כו' ובד"ה חותם כו' שא"ל המלך הביא כו' הד"א ובד"ה כולי האי כו' מצות הוא הס"ד כ צ"ל:
תוס' בד"ה ור"ש מאשר כו' גבי האי מאן דצייר לגלימיה כו' כצ"ל:
בד"ה בין תכלת כו' דא"כ מאי ראייה זו עכ"ל ועיין בתוס' פ"ק דברכות וק"ל:

דף מד.

פרש"י בד"ה זיל טפי אפילו הכי מזולזל כו' ובד"ה גופיה כו' לשבעים שנה דמוהם יקרים הד"א והס"ד ובד"ה והשוכר בית כו' יחזור כו' הס"ד ובד"ה מאי סבר כו' יקנה האחרת עכ"ל כצ"ל:
תוס' בד"ה זיל טפי אבל בור לא מברכינן כו' אעבד ואשה שהן מצוין עכ"ל כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה לבית מדרשו כו' לא היה מביא ראיה כו' כצ"ל:
בד"ה טלית שאולה כו' הכא לא מפטר אלא דעד שלשים כו' דמדאורייתא פטורה לעולם כו' עכ"ל עיין בזה בדברי הרא"ש פ"ק דמכות וק"ל:

בא"ד והא דמייתי פ"ק דב"ב הא דטלית שאולה גבי נשתהה כו' עכ"ל לא מצאתיו שם שמביא שם הא דטלית שאולה וצ"ע:

בא"ד מיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן דתרי ביתך כתיבי כו' עכ"ל עיין בזה מפורש ספ"ק דע"ז:

בא"ד טלית בלא לבישה חייב עכ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה כל כהן שאינו כו' כצ"ל:

בא"ד עולים ולא אחד ועוד פי' שש"צ אין כו' כצ"ל:

דף מד:

בא"ד ואומר ר"ת שאין לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו כו' אלא מיד כשמסיים הברכה קורא כהנים כדמשמע בסוטה אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי העונין עכ"ל בת"י ובתוספות שלנו הוא מגומגם ודו"ק: